

KURTULUŞ SAVAŞ'INDA HALK DİRENİŞİ

Türk halkı, koşulların ağırlığına ve tüm yoksunluklarına karşın; milli mücadeleyi, kurulmakta olan orduyu ve önder olarak bağlandığı Mustafa Kemal'i tartışmasız destekledi. Elinden geleni değil, 'elinden gelmeyen bile!' veriyordu. Özellikle Sevr'in imzalanmasından sonra ve özellikle köylüler, Anadolu'nun elden çıkmakta olduğunu anlayarak, yaşam dahil herşeyi göze alarak direnişe katıldılar. Malı ya da bedeniyle katılamayanlar, savaşa adeta ruhlarıyla katılıyor; yurduna bağlı herkesin istek ve duası, içinden çıkardığı savaşçıların başarısında birleşiyordu.

Türkleri Anlamak

*Türk Kurtuluş Savaşı'yla ilgili inceleme yapmak için 1921'de Türkiye'ye gelen bir İngiliz gazetecisi Londra'daki gazetesine çektiği telgrafta, "Ankara, dağlar arasında bir bataklıktır. Bu bataklığın içinde bir yığın kurbağa, başlarını havaya kaldırmış, durmadan ötüp durmakta ve dünyaya meydan okumaktadır" diyor ve gördüğü yoksulluk nedeniyle bağımsızlık mücadelesiyle alay ediyordu.*¹

Yabancı gazetecilerin, yurt dışına gönderdikleri tüm haberleri denetleyen Basın Yayın Genel Müdürü Ahmet Ağaoğlu bu telgrafı okur ve şu biçimde değiştirerek İngiliz gazeteciye geri verir: "Ankara, Anadolu'nun ortasında çorak, bakımsız ve kerpiç evleri olan küçük bir kenttir. Bu kentte bir avuç kahraman, 'uygar' Avrupa'nın baskı ve zulmüne karşı isyan ederek, ulusal bağımsızlıklarını korumaktadır".²

İngiliz gazeteci kendi bakış açısından belki haklıydı. Batılılar; işgale karşı gelişen direnişin nasıl bir *toplumsal irade* üzerinde yükseldiğini, bağımsızlığı amaçlayan ulusal direnişin gücünü nereden aldığını anlayamamışlar, karşılaştıkları direnç karşısında şaşırılmışlardır.

Doğrudan taraf oldukları Anadolu savaşlarını, *tükenmişve çok yoksul* bir halkın yürütebilmesini anlamak, Türk toplumunu yeterince tanımayan Batılılar için gerçekten güç bir iştir. Anadolu'da önem verilecek bir direnişle karşılaşılmayacağına inanan Batılı politikacılar, Türk varlığını hesaba

katmıyor, Anadolu topraklarına özgürce yeni yöneticiler buluyorlardı. İngiltere Savunma Bakanı Lord Kitchner, “Türkiye’yi mahvedinceye kadar savaşaacağız” derken³; Başbakan Lloyd George, “Batı uygarlığına kesin olarak yabancı olan Türkler’in Avrupa’dan uzaklaştırılacağını” söylüyordu.⁴

Yoktan Var Etmek

Türk halkı, uzun süren savaşlar sonunda, yoksullaşmış, umarsızlık içine sürüklenmişti. Dünyanın büyük güçleriyle çatışmaya hazırlanıyordu, ancak ne parası, ne sanayisi, ne kendisini besleyecek tarımı, ne de silahı ve ordusu vardı. Yeni bir ordu kuracak, silahlandırıp donatacak ve besleyecekti. Anadolu’da savaşabilecek genç erkek nüfus neredeyse kalmamıştı. Baskınlarla düşmandan elde edilen silahların, yalnızca bir yerden bir yere götürülmesi bile, başlı başına bir sorun, gerçekleştirilmesi çok güç bir işti.

Ülkede yol yoktu, İstanbul demiryolu Ankara’da bitiyordu. Bunun da, ancak Eskişehir-Ankara arası kullanılabiliyordu. Akşehir-Pozantı arasındaki bir parça demiryolunun da askeri bir değeri yoktu. Oysa, Doğu cephesinden Batı cephesine gönderilecek bir cephane sandığının, kuş uçuşu en az 1200 kilometrelik yol katetmesi gerekiyordu.

Denizden İnebolu’ya gelen bir yükün *kağnı*’larla Ankara’ya götürülmesi, gidiş dönüş bir ay sürüyordu. Ayrıca, birkaç yüz kilo yük alan bir *kağnı*, hayvanları ve onu sürenleri beslemesi için, neredeyse bir *kağnı* yükü yem ve yiyecek taşımalıydı.⁵ Silah ve cephanenin hemen tümü, cephe uzaklığı ne olursa olsun, büyük oranda *kağnılar*, bir bölümü de develerle taşınıyordu. *Kağnı*, Kurtuluş Savaşı’nın simgesi olmuştu.

Kağnıyla Yazılan Destan

Lord Kinross, *kağnı*’yı, “saatte beş kilometrelik değişmez hızıyla, gıcirtılı sesler çıkararak, Anadolu’da Sümerler’den beri kullanılan” araç olarak tanımlar.⁶ Tekerleği bularak arabayı ilk kez insanlığın hizmetine sunan Türkler’in, *kağnı*’yı Orta Asya’dan beri kullandıkları doğrudur. Ancak, *Kurtuluş Savaşı*’yla bütünleşen bu araç, 1919’da varlık-yokluk mücadelesine girişen Anadolu Türkleri için, çok farklı anlamlar, başkalarının anlayamayacağı duygular ifade

eder. *Kağnı, Kuvayı Milliye* direnişindeki yeriyle, çok sayıda söylene, koşuk (şiiir) ya da öyküye konu olmuş, çevresinde gelişen olaylarla Anadolu'da, duygu yüklü destan ögesi haline gelmiştir.

On beş liseli arkadaşıyla Anadolu'ya kaçıp Kurtuluş Savaşı'na katılan ve "*cepheye cephe taşıyan kağı kollarının komutanı*" yapılan Enver Behnan Şapolyo, yaşadığı olayları yazıya dökerek bu *destan* bizlere aktaran genç bir *Kuvayı Milliye* komutanıdır.

Milli Mücadelenin İç Alemi adlı yapıtında, *kağı*'lar ve *kağı kolları*'yla ilgili bölümlerde, şunları anlatır: "*Durmadan yol alıyorduk. Sürekli çalışan araç yorulur ve bozulabilir. Ancak, bizde ne yorulmak, ne dinlenmek ne de bozulup yolda kalmak vardı. Otomobiller, kamyonlar her yeri aşamazlardı. Fakat bizim için aşılamayacak yol yoktu.*

Ağır, ama hep hareketliyiz. Sürekli hedefe ilerliyor, Tanrı huzurunda ibadet eden müminler gibi, hiç konuşmadan gidiyoruz. Kağılarımızın tekerlekleri, hiçbir yerde duyulmamış ahenkli bir ortak ses çıkarıyor. Bu sesi, ne bir müzik aleti, ne de canlı bir varlık çıkarabilir. Bir iniltiymiş gibi çevreye yayılan kağı sesleri, sanki bir başka dünyadan geliyordu. Sanki Türkler, binlerce yıl önce, Orta Asya'dan dünyanın dört bir köşesine göç ediyorlarmış gibi, dağları ovaları inletiyorlardı. Türk milletinin çektiği acıyı, sanki bu kağı sesleri dile getiriyordu...

Kağıları, ayakları çarıklı, sarı mintanlı, mor şalvarlı, kırmızı kuşaklı köy delikanlılarıyla, üç etekli dallı şalvarlı, başları örtülü kadınlar, genç kızlar ve yaşlılar kullanıyordu... Komutasını aldığım kağı kolu, kırk arabadan oluşuyordu. Bunlardan ikisi altmışar yaşlarında erkek, sekizi on beşer yaşlarında çocuklar ve otuz tanesi ise genç kadınlardı. Bazı kadınların kucaklarında bebekleri de vardı...

Hiç kimse şikayet etmiyor, herkes gönüllü olarak seve seve çalışıyordu. Yollarda hiçbir şey pahalı değil, yaşam çok doğaldı. Kimsede vurgunculuk yapıp para kazanmak gibi bir düşünce oluşmamıştı. Silahlar cepheye, pazara mal götürür gibi sakın bir iyimserlik içinde, neşeyle götürülüyordu... Bunları, ancak içinde yaşayanlar bilir. Bu insanlar ne kadar temiz ruhluydular. Aralarına katıldığım için çok mutluydum... Anadolu kağıları, bir milletin azim ve inancını, hiçbir yüksek tekniğin yenemeyeceğini kanıtlıyordu. Hiçbir mazlum millet artık, 'gücümüz yok ki milli mücadeleye girelim' diyemez. Dünyada emperyalizm prangasını ilk kez kıran Türk milleti, onlara örnektir..."

İç Karartan Yoksunluk

Düşmanı yenmek ve ülkeden sürmek için en az iki yüz bin askerin cepheye sürülmesi, bunların silah ve donanımının sağlanması gerekiyordu. Yüzlerce top ve onlara savaş bitinceye dek "*tükenmeyecek*" mermi bulunmalı ve taşınmalıydı. Sayıları dört bine çıkarılması gereken makineli tüfeklerin her birinin, "*iki dakikalık atış için bir sandık*" cephaneye gereksinimi vardı. Süvariler için at, kılıç; atlar için yem; cephe gerisi için hastane, ilaç; ordu için yiyecek, elbise, postal bulunmalıydı. Hepsinden önemlisi, "*umutsuz gibi görünen savaşa*" her şeyiyle katılacak, hiçbir şey beklemeden ölümü göze alacak insan gerekliydi.

Ankara'ya bu nitelikte çok sayıda genç subay gelmişti; ancak ordu yönetecek general ve savaştan önce er sayısı çok yetersizdi. Düzenli ordunun kurulduğu "İnönü savaşlarına girilene kadar", Osmanlı Ordusundan, rütbelerini geri veren Mustafa Kemal dahil, "yalnızca beş general gelmişti".⁸

Kurtuluş Savaşı başlarken, asker sayısı 15-25'e dek düşen alaylar (172. ve 188.)⁹, 150-200'e düşen kolordular vardı.¹⁰ İkinci İnönü Savaşı'nda bile, er sayısı 9 bin olması gereken 7.Tümen'in 1100,8.Tümen'in 1800 askeri vardı. Bölük başına 10-15, tabur başına 35-40 er düşüyordu.¹¹ Savaşı, orduyu ve halkı örgütlemenin tüm yükü, rütbesi yüksek olmayan genç subayların omuzlarındaydı. Bu nedenle, "İstiklal Harbi'ne subay harbi" deniliyordu.¹²

Ordu Kurmak

Askerlik şubesince silah altına alınan erlerin, yalnızca cepheye gönderilmesi bile başlı başına bir sorundu. Parasızlık nedeniyle, asker toplama ve yollama işleri için kaynak ayrılamıyordu. Toplanan askerler cepheye gidene dek; "barındırılmıyor, doyurulamıyor, giydirilemiyor ve yol çok uzun bile olsa yaya olarak gönderiliyordu".¹³

Bakımsız ve gıdasız askerler; "açlığa, yorgunluğa ve soğuğa" direnemiyor, kimileri hiç savaşmadan yolda hastalıktan ölüyordu. 12.Kolordu hastanelerinde yatanların % 80'i, cepheye giderken yolda üşüten zatürrehastalarıydı. "Cephe gerisinde ölenler, cepheye ölenlerden çok fazlaydı".¹⁴ Genel Kurmay Sağlık Dairesi Raporlarına göre, 1922 yılında hastanelere yatırılan hasta sayısı 274 988 kişiydi.¹⁵

Soylu Yoksulluk

Meclis adına görev yapan bir kurulun, Çankırı yakınlarındaki Kızılıkaya köyünde yaşadıkları, milli mücadelenin hangi koşul ve anlayışla kazanıldığını gösteren çarpıcı bir örnektir. Samet Ağaoğlu Kızılıkaya'yı şöyle aktarır: "Sakarya Savaşı henüz başlamıştı. Anadolu'yu dolaşmak gerekti. Tekerleklerinde, Türk tarihinin yüz yıllarını taşıyan ve Anadolu mücadelesinin en değerli unsuru olan kağnıyla yola çıktık. Ankara-Çankırı arasında, yüksek bir dağ üzerine konmuş bir kuşa benzeyen, Kızılıkaya adını taşıyan küçük bir dağ köyüne gelmiştik. Çevremizi hemen küçük çocuklar sardı. Bura halkının bu kadar güzel olduğunu hiç bilmiyordum. Açlık ve yoksulluk renklerini soldurmuş, küçük vücutları, üzerlerindeki paçavraların binbir deliğinden bize bakıyordu. Fakat kumral saçları, beyaz yüzleri o kadar güzeldi ki.

Bir kız çocuğuna soruyoruz: Kızım adın nedir? 'Ayşe'. Baban var mı? 'Babam Çanakkale'de şehit oldu'. Şimdi kim bakıyor sana? 'Annem'. Şimdi annen nerede? 'Tarlaya gitti ekin zamanıdır'. Bir diğere: Oğlum senin adın ne? 'Durmuş'. Baban var mı? 'Babam İnönü'de şehit oldu.' Annen var mı? 'Yok efendim. Bize dayım bakıyordu, o da askere gitti Şimdi ablam bakıyor'. Ablan nerede? 'Ankara'ya cepheye götürdü.'

Çevremizi saran on altı çocuktan hepsinin babası şehitti. Anneleri ya da ablaları, ya tarlayı işliyor ya da orduya yiyecek ve cepheye taşıyordu. Biz çocuklarla konuşurken köyden yana, bastonuna dayana dayana yaşlı bir kadın geldi: 'Nereden geliyorsunuz evladım?' Ankara'dan. 'Aman

ordudan ne haber?’ Ordumuz çelik gibi anne. Yakında inşallah düşmanı yeneceğiz. ‘Şükürler olsun. Aman burada bazı şeyler söylediler. Allah bizi kahretti diye düşünüyorduk. Kalbime sular serptiniz. Allah sizden razı olsun’. Evladın var mı anne? Yaşlı kadın derin bir ah çekti. ‘Dört oğlum vardı. İki Çanakkale’de, biri İnönü’de şehit oldu. Dördüncüsü ordudadır. Yolunu bekliyorum’. İnşallah gazi olur, mutlu olursunuz. Yaşlı kadın derin acı taşıyan bir bakışla : ‘Ben oğlumu düşünmüyorum evladım. Ben (eliyle çocukları göstererek) bu yetimleri ve yaşayacakları bu vatani düşünüyorum. Allah bunları gavur ayakları altında çiğnetmesin.’ Hepimiz çok etkilenmiş ve üzülmüştük. Çay kahve vermek istediyseniz de kabul etmedi ve köye doğru yürüyerek, orada kendisini bekleyen ve Ankara’dan bir haber bekledikleri belli olan genç kadınlara doğru gitti...’¹⁶

Her Yerde Çarpışma

Meclis’in açılmasından 1921 başına dek geçen sekiz ay; dış saldırıların, ekonomik siyasi baskıların, ayaklanmaların ve bunlara karşı direnişin yoğunlaştığı bir dönemdir. Eldeki ordu ya da milis güçlerine dayanılarak üç cephede işgalcilerle, otuz dört bölgede hilafetçi ayaklanmalarla savaşıldı.

Büyük devletlerin siyasi oyunlarına karşı, Meclis *meşruiyetine* dayanılarak politikalar geliştirildi. Savaş içinde olunmasına karşın, katılımcı bir siyasi işleyiş çalışmalarına egemen kılındı ve hemen her konu tartışıldı. Yapılmak istenen her iş, oylamalarla oluşturulan çoğunluk kararlarıyla uygulandı. Anadolu’da benzersiz bir olay yaşanıyor; güçlüklerle sürdürülen bir savaş içinde, katılımcı bir *halk devleti* ve bir *halk ordusu* kuruluyordu.

Güney Cephesi

Güney cephesinde Fransız ve Ermeniler’e karşı savaşılıyordu. Adana, Antep, Maraş ve Urfa, sıradışı olayların yaşandığı direniş merkezleriydi. Büyük devletlerin söz verdiği *Kilikya*’ya yerleşmeye çalışan Ermeniler, Fransızlar’la birlikte Adana’yı ve Çukurova köylerini adeta bir *“insan mezbahasına”*¹⁷ çevirmişti. Fransız İşgal Orduları Yüksek Komiseri General Gourand’ın emriyle, “yüzlerce köy yakılmış, yüzlerce kurtuluş savaşçısı kurşuna dizilmişti”.¹⁸

Silah toplama adına, “*ev soygununa dönüşen*” baskınlar yapılıyor, insanlar öldürülüyordu. Adana halkı, evlerini bırakarak Toroslar’a kaçıyordu. Ünlü *Kaçkaç* türküsü, “*dağları, dereleri; aç, perişan göç selleriyle dolduran ve Orta Anadolu’ya dek uzanan*”¹⁹bu kaçış için yakıldı. Antep, Maraş ve Urfa’da durum, Adana’dan farklı değildi.

Mersin’den Antep’e

İç Anadolu bölgesinden gelen gönüllülerin katılımıyla güçlenen *Kuvayı Milliye* birlikleri, Güney cephesinde halkla birlikte, sıradışı bir direniş gösterdi. Mersin, Bilemedik, Hacıkırı, Durak, Mut, Ceyhan, Pozantı, Maraş, Urfa ve Antep kurtarıldı.

10 Nisan 1920’de Urfa’dan çekilmek zorunda kalan Fransız birlikleri, kentin 10 kilometre dışında pusuya düşürüldü ve 700 Fransız askeri öldürüldü, 100’ü esir alındı. Urfa Savunma Komitesi Başkanı Ali Saip Bey, savaş alanını gezerken şu duygulu sözleri söylemişti: “*Şimdi toprağa serilip kalmış bu bahtsız Fransız delikanlıları ne arıyorlardı burada? Niye geldiler, burada ne işleri vardı? Urfa nere, Paris nere? Neden gelip yaşamlarını burada bıraktı, bu genç insanlar? Türk yurdunu ele geçirmek, Türk istiklalini yok etmek için buraya gönderilen bu bahtsızları, oymakların ve çevre köylerin savaşçıları öldürmedi. Hayır, onları buraya gönderenler öldürdü. Bu insanları, Türk inkılabının ve Türk istiklal savaşının ayakları altına fırlatmanın ne anlamı vardı?*”²⁰

Anteplilerin Verdiği Söz

Antepliler, 15 Nisan 1920’de düzenledikleri ve “*kentte yaşayanların tümünün katıldığı*” mitingde, “*tek bir insan kalana kadar düşmanla savaşmaya ve onu yeniden kente sokmamaya*” ant içtiler²¹ Savunmaya, ant’a uyarak; kadınlar, yaşlılar, hatta çocuklar bile katıldı.

Direniş’in önderi Binbaşı Arslan Bey, halka şu konuşmayı yapmıştı: “*Antep kahramanları! Sizler, on altı gündür cepheyi tuttunuz. Sayınızın azlığına bakmaksızın, düşmanı kente sokmadınız, görülmemiş bir yiğitlik gösterdiniz... Şimdi, kadınlarımız da, kanlarının son damlasına kadar savaşp düşmana canlı teslim olmamak için savunmaya katıldılar... Silahlanıp namus ve vatanınızı korumak için, elinizde ne varsa son öküzünüze kadar sattınız. Halep’e silah getirmek için binlerce lira ödediniz. Dostlarım, iyi donanmış düşman güçlü görünüyor; ancak, gerçek güçlü sizsiniz. Çünkü toprağınızı, ailenizi, kendi namusunuzu koruyorsunuz...*”²²

Pozantı ve Tarihi Söylev

Mustafa Kemal, 5 Ağustos 1920’de, yanında Milli Müdafaa Vekili Fevzi Paşa (Çakmak) ve milletvekillerinden oluşan bir kurulla birlikte *Pozantı*’ya geldi. *Pozantı* Toroslar’da, çevresi dağlarla çevrili, küçük bir bucak merkeziydi. *Kurtuluş Savaşı*’nın en bunalımlı günlerinde, buraya gelmesinin elbette bir nedeni vardı.

Pozantı halkı, Bucak Müdürü’nün öncülüğünde ve çevre köylüleriyle birlikte, tüm ülkeye, hatta tüm dünyaya örnek alınacak, olağanüstü bir halk direnişi göstermiş, göstermeyi de sürdürüyordu. Pozantı, ulusal direnişin simgesi olmuştu.

Böyle düşünöldüğü için olacak Mustafa Kemal; Yunan Ordusu'nun ilerlediğı, Ermeniler'in Sarıkamış ve Oltu'yu, Gürcüler'in Artvin'i aldıkları; iç isyanların sürdüğü ve Sevr'in imzalanmak üzere olduğı bir ortamda, Pozantı'ya gelmişti. Bucak Müdürü Hulusi (Akdağ) Bey'in, yalnızca Kurul'u karşılama biçimi bile çok şey anlatıyordu. Hulusi Bey; çizmeleri, kalpağı, fişeklikleri ve kamasıyla tam bir *çeteci*, kararlı bir *Kuvayı Milliye* komutanıydı. Ama aynı zamanda Bucak Müdürü'ydü. Bu nedenle, Mustafa Kemal ve beraberindekileri, *"bir elinde silah, diğer elinde Nahiye'nin mührüyle"* karşılamıştı.²³

"Toros Dağları arasında Çakıt Çayı kenarındaki" bu küçük ve yoksul bucakta, dingin görünüşüyle çelişen, sessiz ve kararlı ama olağanüstü coşkulu, devrimci bir hava vardı. 5 Ağustos 1920'de generalinden köylüsüne, Pozantı'da toplanan herkes, o güne dek dünyanın hiçbir yerinde başarılammış bir eylemin, emperyalizme karşı çıkmanın bilinci içindedir. Dünyanın *"mazlum milletleri"*, yürütölmekte olan mücadeleyi örnek alarak emperyalizme karşı direnmeye çağrılmakta, tüm insanlığa adeta evrensel bir ileti gönderilmektedir.

Mustafa Kemal; Pozantılılar, Kayseri, Niğde, Bor'dan gelen kurullar, Güney cephesinin temsilcileri, *"dağlardan inen Çukurova göçmenleri"* ve Kuvayı Milliye savaşçıları tarafından karşılandı. *"Tekbir sesleri ve dualar Toros boğazlarını inletmektedir."* Bu hava içinde gerçekleştirilen Pozantı toplantısında, tarihi değeri olan şu konuşmayı yapar: *"Bütün Anadolu için vatanseverlik timsali olan Adanalı Müslömanlar! Şeref ve istiklal davasında yararlanacağımız başarı kaynakları, yalnızca Anadolu'dan ibaret değildir. Avrupa'nın bin türlü zulüm ve gadrine uğrayarak her türlü esaret acısını çekmiş olan Mısır'da, Hindistan'da, Rusya'da ve Afrika'daki Müslöman kardeşlerimiz; gözlerini, tecavüzlerini Peygamberimizin kabrine kadar uzatmış olan düşmanlarımızın kahrına çevirerek, bize maddi ve manevi yardıma karar vermiş bulunuyorlar. .. İstiklal ve şerefini koruma uğrındaki fedakarlık duygularını, şanlı ve şerefli atalarımızdan miras alan milletimizin, yakın bir zamanda her türlü anlamıyla, dini ve milli tarihine şanlı sayfalar ekleyeceğine kuşku yoktur..."*²⁴

DİPNOTLAR

- 1 "Kuvayı Milliye Ruhu" Samet Ağaoğlu, Kül.Bak. Yay., 1981, sf.13
- 2 a.g.e. sf.13-14
- 3 "Milli Kurtuluş Tarihi" D.Avcıoğlu, I.Cilt, İst. Mat., 1974, sf.33
- 4 a.g.e. sf.34
- 5 "Tek Adam" Ş.S.Aydemir, II.Cilt, Remzi Kit., 8.Bas., 1981, sf.497
- 6 "Atatürk" L. Kinross, Altın Kitaplar Yay., 12. Bas., İst-1994, sf.324
- 7 "Mustafa Kemal Ve Milli Mücadelenin İç Alemi" E.B.Şapolyo, İnkilap ve Aka Kit., İstanbul-1967, sf.32-36
- 8 a.g.e. sf.497-498
- 9 "Türkiye Ulusal Kurtuluş Savaşı Tarihi 1918-1923", A.M. Şamsutdinov Doğan Kitapçılık, İstanbul-1999, sf.126
- 10 "Gaziantep Müdafaası" M.Nurettin, sf.124; ak. A.M. Şamsutdinov "Türkiye Ulusal Kurtuluş Savaşı Tarihi 1918-1923", sf.139
- 11 "Tek Adam" Ş.S.Aydemir, II.Cilt, Remzi Kit., 8.Bas., 1981, sf.504
- 12 a.g.e. sf.499
- 13 "Anadolu İhtilali" S.Selek, II.Cilt, Kastaş A.Ş. Yay., 8.Bas., 1987, sf.408
- 14 a.g.e. sf.408
- 15 a.g.e. sf.409
- 16 "Kuvayı Milliye Ruhu" Samet Ağaoğlu, Kül.Bak. Yay., 1981, sf.185-187
- 17 "Tek Adam" Ş.S.Aydemir, II.Cilt, Remzi Kit., 8.Bas., 1981, sf.174
- 18 "Adana'nın Kurtuluş Mücadelesi Hatıraları" E.Özoğuz, sf.18-25; A.M.Şamsutdinov "Türkiye Ulusal Kurtuluş Savaşı Tarihi 1918-1923", Doğan Kitapçılık, İstanbul-1999, sf.139
- 19 "Tek Adam" Ş.S.Aydemir, II.Cilt, Remzi Kit., 8.Bas., 1981, sf.175
- 20 "Urfa'nın Kurtuluş Mücadeleleri" Ali Saip, sf.243, ak; A.M. Şamsutdinov "Türkiye Ulusal Kurtuluş Savaşı Tarihi 1918-1923",sf.141
- 21 "Türkiye Ulusal Kurtuluş Savaşı Tarihi 1918-1923", A.M. Şamsutdinov Doğan Kitapçılık, İstanbul-1999, sf.142
- 22 "Gaziantep Müdafaası" M.Nurettin, sf.72; ak. A.M.Şamsutdinov "Türkiye Ulusal Kurtuluş Savaşı Tarihi 1918-1923", sf.142
- 23 "Tek Adam" Ş.S.Aydemir, II.Cilt, Remzi Kit., 8.Bas., 1981, sf.180
- 24 a.g.e. sf.180-181

METİN AYDOĞAN

Metin Aydoğan, 1945'de Afyon'da doğdu. İlk ve Orta öğrenimini İzmir'de, yüksek öğrenimini Trabzon'da tamamladı. 1969'da Karadeniz Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesini bitirdi. Yüksek öğrenimi dışında tüm yaşamını İzmir'de geçirdi. Örgütlü toplum olmayı uygarlık koşulu sayan anlayışla, değişik mesleki ve demokratik örgütlere üye oldu, yöneticilik yaptı. Çok sayıda yazı ve araştırma yayınladı, sayısız panel, konferans ve kongreye katıldı. Sürekli ve üretken bir eylemlilik içinde olan Metin Aydoğan, yaşamı boyunca yazdı, yaptı ve anlattı. Evli ve iki çocuk babasıdır.

KAYNAK : <http://kuramsalaktarim.com/kurtulus-savasinda-halk-direnisi/>

[status draft]
[nogallery]
[geotag on]
[publicize off|twitter|facebook]
[category araştırma]
[tags TARİH, METİN AYDOĞAN, KURTULUŞ SAVAŞI, HALK DİRENİŞİ]